

Van lichttuin tot zondeva

VAN LICHTTUIN TOT ZONDEVAL

De onverbiddelijke waarheid

Paul Verheij

Auteur: Paul Verheij

Ontwerp en foto omslag: Paul Verheij

ISBN: 9789464650662

Druk: eerste druk

Copyright: 2025 Paul Verheij

Deel 1

‘De hemel is een stene muur’

Deel 2

De hemel opent zich

Deel 3

Een slang in het paradijs

Proloog

De zon schijnt uitbundig op deze prachtige zondag, de zoveelste mooie zaterdag in een zomer die zijn weerga niet kent. Ik ren door de weelderige bossen van het Teutoburgerwoud, om mijn conditie op peil te houden, maar misschien nog meer om mijn gedachten te ordenen. Vanmorgen zat ik in de kerk met mijn studiegenoot Jan en zijn vrouw, maar waarom? Ik ben toch een atheïst, vast ervan overtuigd dat het geloof ouderwets is en God niet bestaat! Maar ben ik daar wel zo zeker van?

God is onzichtbaar maar Jezus was dat niet. Hij heeft op aarde geleefd, heeft daar gesproken en is daar aan het kruis gestorven. Dat staat als een paal boven water. Dat hij opgestaan is uit de dood, daar heb ik zo mijn twijfels bij, maar dat zijn woorden hem overleefd hebben staat buiten kijf. De Bergrede heeft mijn hart verwarmd, er is een vlammetje in mij ontwaakt dat zich niet meer laat doven.

Heuvel op, heuvel af gaat het, met mijn conditie is het prima in orde. Mijn innerlijk leven echter is dat niet. Een rommeltje is het, in mijn gesprekken met Jan heb ik gemerkt dat ik tekortschiet. Het leven, de geschiedenis, de wereld, alles fysisch verklaren is zo verschrikkelijk armoedig. Ik hunker naar die extra component, niet in het vlakke blijven maar de hoogte in. Ik wil dat mijn leven diepte krijgt.

Ik sta stil en laat mijn hartslag tot rust komen. Omhoog kijk ik door de bladeren van de bomen naar het licht, terwijl ik uit sta te hijgen. Ooit maakte ik een belofte, helemaal in mijn prilste jeugd, dat ik het maximale uit mijn leven zou halen. Dat heb ik gedaan, maar echt trots op wat daarvan terecht is gekomen kan ik niet bepaald zijn. God en het geloof kwam ik op vele momenten tegen, maar nooit heb ik het gevoel gehad dat ik echt persoonlijk werd geroepen, tot aan nu. Alles ligt klaar, als een trein die op het perron staat, wachtend op dat fluitje om te vertrekken. Maar wat als ik instap, wat zijn dan de consequenties?

Ik zet de gang er weer in, terug naar het huisje van Jan en zijn gezinnetje. Nog één week veldwerk, dan zit het erop. Of ik die sprong maak laat ik afhangen van het moment, het fluitje van de trein. Een laatste zetje heb ik nog nodig, anders maar niet.

Deel 1: 'De hemel is een stene muur'

Hoofdstuk 1. De lichttuin

Ik sta stil, alleen sta ik hier in de tuin, helemaal alleen. Merkwaaardig voelt dit, wie ben ik? Het voelt alsof alles wat ik tot nu toe gedaan, gedacht en meegemaakt heb, nooit echt heeft bestaan. Slechts een vage herinnering, als een halfvergeten droom.

Dit is wat het is om te zijn: als in een flits ben ik doordrongen van mijn bestaan, dat ik ben wie ik ben en dat ik een leven heb dat ik kan leven. Alsof mij een spiegel wordt voorgehouden, zo dringt het tot mij door dat ik hier ben met, of beter gezegd vanwege mijn identiteit.

Dan snel het volgende besef. Ik heb een leven waar ik over kan beschikken, en ik sta aan het begin ervan. Niets van wat ik gedaan heb, is nog fout geweest. Hier aan het begin van mijn leven heb ik alles in mijn eigen hand.

Het mooie: ik kan en mag met deze gift doen wat mij het beste lijkt. Ik kan het geschenk door mijn vingers laten glippen, laten voor wat het is totdat het er niet meer is. Dat is gemakkelijk. Ik kan het ook benutten, er het maximaal mogelijke uit halen. Als ik nu op dit moment daarvoor kies, helemaal aan het begin van mijn bestaan, wat zijn dan wel niet de mogelijkheden? Zo veel is er te winnen!

De keuze is gauw gemaakt. Ik zal tot het uiterste gaan, er het maximaal mogelijke van maken. Geen seconde laat ik verloren gaan van dit oneindig kostbare bestaan.

Die nacht droom ik dat ik rijstepap krijg; gekookt in melk en met veel rozijntjes is dat mijn lievelingsgerecht. Blij aanvankelijk smul ik ervan, maar het wordt zó veel dat het mijn neus en oren uit komt.

De dagen, weken en maanden erna verlang ik naar een herhaling van de onverwachte heerlijke ervaring in de lichttuin; die komt helaas niet. Desondanks probeer ik trouw te blijven aan de belofte die ik aan mezelf heb gedaan. Hoe precies? Het blijkt moeilijker dan het lijkt.

Hoofdstuk 2. Je vader komt niet meer terug

‘Papa is nu wel genoeg gestraft, nu mag hij wel weer thuiskomen.’

Een grijze, grauwe dag is het en ik sta voor het raam, naast mijn moeder. Samen kijken we naar buiten, naar de overkant: rijtjeshuizen en flats, veel flats. Twee jaar geleden zijn we verhuisd, van Nijmegen naar Arnhem. Geen tuin meer, geen bos meer waar we op uit kijken en gaan wandelen. In plaats daarvan een sombere nieuwbouwwijk, volgestouwd met vier verdiepingen hoge flats om er geen lift in te hoeven aanleggen. Hier wonen we nu: een gebroken gezin, een moeder alleen. Vader is al die tijd niet meer thuisgekomen.

‘Het spijt me, Paul, je vader komt niet meer terug.’ Mijn moeder, die naast me staat bij het raam, slaat troostend haar arm om me heen.

Ik kijk omhoog in haar ogen en zie dat het ernst is. Gedesillusioneerd richt ik mijn blik weer naar buiten, naar de rijtjeshuizen tegenover ons, met hun dakantennes op ooghoogte. Als het hard waait zwiepen ze heen en weer, trekken machteloos aan de dunne kabels waarmee ze bevestigd zitten. Stormt het stevig dan knakken ze: zielloze brokjes verbogen metaal op de daken, wachtend op vervanging.

‘Maar jullie kunnen het toch weer goedmaken?’

‘Nee, dat kan niet.’

Als de dag van gisteren zie ik het voor me: mijn vader die in zijn auto stapt. Kale bomen, een koude wind die dag in maart. Mijn moeder met mijn broertje en zusje, drie kleine kinderen, staande langs de kant van de weg. ‘Zwaai maar naar papa.’ Het was voorbij.

Hoe kon ik weten dat het een definitief afscheid zou worden? Dat met de auto ook het prachtige huis zou verdwijnen, de tuin waar ik het licht had gezien? Mijn vriendjes en vriendinnetjes, de school op korte afstand, het bos waar ons huis tegenover lag en waar je eindeloos in kon dwalen. Maar vooral: geen vader meer die je oppakt, die je vragen beantwoordt, die de helft van je leven is.

De verhuizing was nog wel spannend, in een grote vrachtauto het avontuur tegemoet, maar de thuiskomst in het krappe flatje werd een ontzuivering. Helemaal van voren af aan beginnen, gelukkig nog steeds met de onverwoestbare hoop dat papa terug zou komen. Licht aan het einde van de tunnel. Als we maar lang genoeg zouden wachten, dan heeft hij zijn straf vanzelf wel uitgeboet.

De machteloosheid van een kind in het conflict tussen zijn ouders, en daar bovenop dat desastreuze besluit om te verhuizen. Opgesloten voel ik mij in deze kale flat, verbannen. Tweehoog weliswaar, maar losgerukt van de ruime grond, als een plant overgezet in een pieteputerige bloembak, bruut uit de aarde getrokken. Geen tuin om even naar buiten te lopen, een piepklein balkon slechts, voor de helft in beslag genomen door een brandstoftank.

Het is behelpen hier, zeker in de koude winters. Een petroleumkachel, 's ochtends na wat pompen voor brandstof aangestoken met papier en lucifer, houdt de woonkamer warm; de rest van het huis blijft onverwarmd. Mijn slaapkamer is op het oosten. Ik ben vroeg wakker en zie vanachter de flats de zon opkomen. 's Winters blaast de koude oostenwind op mijn raam. De winters zijn bar.

'Je vader heeft een andere vrouw, hij is naar Duitsland verhuisd. Hij wil niet meer terugkomen.'

Verbijsterd kijk ik mijn moeder aan.

'Maar dat is verschrikkelijk.'

Als ik ooit een vrouw leer kennen, wil ik haar nooit van mijn leven in de steek laten. En al helemaal niet de kinderen, die er niets aan kunnen doen. We zullen voor altijd bij elkaar blijven, dat móét mogelijk zijn.

'De familie van je vader stond slecht aangeschreven in Nijmegen. Ook zijn broer heeft zijn vrouw in de steek gelaten, ze hadden een heleboel nog kleine kinderen.'

Vreselijk. Ik moet dit beter kunnen en het begint ermee een goede vrouw te vinden, daar hangt zo veel van af.

Hoofdstuk 3. Mijn God, mijn God

‘Mijn God, mijn God, waarom moet ik dit allemaal meemaken!’

Ik duik weg, mijn handen tegen de oren. Sinds kort heb ik een oplossing voor de tirades van mijn moeder. Hier in de veiligheid van de klerenkast van mijn slaapkamer hoor ik alles een stuk minder. Twee deuren verderop gaat ze tekeer, er lijkt geen einde aan te komen. Maar dit voelt veilig tussen de kleren die de geluiden wonderwel dempen. Meteen toen het begon, ben ik erin weggekropen. Zo ellendig voel ik mij elke keer weer als het begint. Het duurt en duurt maar, om wanhopig van te worden.

‘God sta mij bij dat ik dit nog dragen kan.’ Nog steeds jammerklachten in de verte. Wat precies de aanleiding geweest is? Het maakt niet uit. Ons leven in deze nieuwe woning, de naargeestige flat, de vlakke, kille en kale polder: het stelt zo verschrikkelijk teleur. Natuurlijk is het niet enkel kommer en kwel, maar op momenten als deze lijkt alle troost ongreepbaar ver weg.

Marcel, mijn twee jaar jongere broer, is het huis uit. Hij wou hier niet langer zijn, en was bovendien moeilijk handelbaar thuis en op school. Er is een internaat voor hem gevonden, een orthopedagogisch instituut in Nijmegen, Berg en Dal om precies te zijn. In de vakanties komt hij thuis, dan wordt het leven tijdelijk een heel stuk drukker, gevaarlijker ook.

Mijn zusje Marion, een kleine vier jaar jonger dan ik, beseft maar al te goed hoe labiel de situatie thuis is. Zo angstig is ze dat haar moeder ervandoor gaat, dat ze ‘s nachts niet durft te gaan slapen totdat ze absoluut zeker weet dat haar moeder al naar bed is. Dit tot grote ergernis van mama, die op een keer het matras uit de slaapkamer sleepte en in de hal voor de voordeur legde. Daadwerkelijk legde Marion zich daar te slapen neer.

‘Hoe lang moet ik dit nog volhouden? Heer, geef mij de kracht!’ De stem komt dichterbij, voetstappen. Ik hoor de slaapkamerdeur opengetrokken worden. Gevaar.

‘Paul, waar zit je?’

Ik hou me stil, vrees voor wat gaat komen.

Met een ruk gaat de deur van de kast open. Licht in de duisternis,

‘Oh, daar zit je! Hup, eruit!’

Beschaamd treed ik in het daglicht.

‘Waar is dat allemaal goed voor?’

Het licht doet pijn. ‘Ik ben bang.’

‘Aansteller! Als ik je nou mishandeld had ... Kijk me aan!’

Aarzelend hef ik mijn blik omhoog.

‘Dit doe je niet meer, hè, die aanstellerij. Begrepen?’

‘Nee.’ Mijn schuilplaats, mijn laatste toevluchtsoord, ook dat wordt me ontnomen.

Ik ben inderdaad nooit mishandeld, behalve die ene keer dat ik een klap kreeg om niets. Hoe vernederd ik mij toen voelde! Wat kan geweld vernietigend uitwerken, het besef drong diep in mij door. Maar ook deze meer subtiele vorm van geweld doet pijn, alleen begrijpt mijn moeder het niet.

Nog meer doe ik mijn best om haar te ontlasten in de dagelijkse zorg, maar ik ben nog maar zo jong en heb lang niet altijd alles in de hand. Zonder Marcel is het leven dan wel een stukje overzichtelijker geworden, het is desondanks nog een lange weg naar de een of andere vorm van normaliteit.

Niet gemakkelijker maakt het erop dat juist in deze tijd onze oma, haar moeder, komt te overlijden. Tranen in de telefooncel als ze het bespreekt. Steun van haar familie, de reden van de verhuizing, heeft ze niet echt. Kinderbescherming, dat diepduistere woord valt weleens in deze jaren. Alle hel hier liever in dit flatje dan dat ongewisse bestaan in – wat ik als kind maar al te goed besef – die vermorzelingsmachine.

Hoofdstuk 4. Vakantiekolonie

‘Je krijgt bezoek. Je moeder komt langs.’

Bijna zes weken zitten erop, straks zullen we weer naar huis gaan. Alweer een eeuwigheid geleden lijkt het: de trein die op het punt stond te vertrekken, zwaaien naar mama tot ze een stipje is geworden. De wijde wereld in, een lange reis door bossen en langs velden, halt houden in de gigantische stationshal van Utrecht.

Waarom deze verre reis naar de vakantiekolonie? Mijn gezondheid laat te wensen over, vaak ben ik verkouden en ik herstel moeilijk. Een verblijf aan zee zou moeten helpen, zo is het idee.

Verder ging het, over een kanaal en daarna erlangs, en dan een nog grotere stationshal: Amsterdam. Wat is alles toch groot! En weer verder, in Alkmaar stapten we eindelijk uit. Frisse lucht, veel wind. De bus reed de stad uit, het vlakke polderland in naar het niets. Totdat zich een heuvelrug toonde in de verte. ‘Dat zijn duinen.’

We stapten uit de bus en liepen een brede weg omhoog met aan het einde ervan een groot, plechtstatig gebouw. Daar werden we gescheiden: links de jongens, rechts de meisjes. Boven slaapzalen, op de begane grond de eetzaal, buiten een enorm speelterrein in het zachte duinzand.

In de ochtend en middag trekken we eropuit, behalve de dagen dat het regent. Twee aan twee wandelen door de buitenwijken van Egmond. Ook nemen we vaak de lange hoofdstraat met winkels en restaurants aan weerszijden, een kerk ook en iets verderop een pleintje, en recht voor mij die merkwaardige leegte. Niets meer aan de horizon: het einde van de wereld. Steeds dichterbij komt dat gapende gat. We passeren een laatste restaurant, badgasten achter glas op het terras. Een witte vuurtoren rechts, plots heel dichtbij, die de wacht houdt en alles overziet.

We steken de weg over, nog een paar stappen omhoog over het duin en daar sta ik, pal voor een oneindige, grijsblauwe watervlakte, zo ver het oog reikt. Golven, prachtige golven, bruisend wit slaan ze op het strand om. Vlaggen geven de windrichting aan, de touwen bij voldoende wind luid applaudisserend tegen de witte, houten palen.

Op een mooie dag liggen de badgasten op handdoeken op het zand, kinderen spelen in het ondiepe water, volwassenen worstelen met de wilde golven. Een spektakel zijn ook de vliegers, in alle kleuren en maten; daarbij ook merkwaardige, plastic vliegtuigjes, de draaiende vleugels luid klepperend in de wind.

Zuivere zeelucht waait me tegemoet als ik het duin omlaag loop, eerst planken, dan rul zand, richting de vloedlijn vaster wordend. Meestal slaan we linksaf en maken een korte wandeling over het strand. In de verte doemen hoge, betonnen bouwsels op uit het strand: sinistere spoken uit een duister verleden. In de middag wandelen we weleens erheen, spannend spelen op, onder of tussen het beton.

Bij mooi weer mogen de schoenen en sokken uit. Bergjes bouwen tegen de vloed, kuilen graven in het ondiepe zand, totdat het grondwater bereikt wordt en alles al gravend instort. Of schelpen zoeken. Gestreept, geribbeld, kleine roze en blauwe exemplaren, soms met een gaatje. Grote, forsere schelpen ook, kokkels. Een enkele zeester of krab.

Hoe zalig is het om pootje te baden. Het water in de eerste poeltjes is verrassend warm, eenmaal in de golven koeler, de golven spatten tot aan de knieën. Verder gaat niet, zwemmen is er niet bij. Mijn zwembroek heb ik voor niets meegenomen, het enige minpunt.

Plichtmatig zing ik met de andere kinderen mee als we onze wandeling naar de duinen of zee maken. 'Zuster, doe de deur eens open, varia. Ik heb zo'n zin om weg te lopen, varia. Al die zorgen en verdriet, heb ik bij mijn moeder niet.'

Zorgen waarover? Het bedje is gespreid, eten in overvloed. We hebben honger als wolven als we terugkomen van de wandeling; drie, vier, vijf, zes boterhammen, met het grootste gemak worden ze verorberd. Kannen melk, plastic bekers, stevig en groot, worden vol geschonken door de af en aan sjouwende zusters. 's Avonds eten we soms pannenkoeken, heerlijk, een enkele keer friet.

'Hoe bevalt het je hier?' vraagt mijn moeder als ze eenmaal is gearriveerd, ze is hier met haar vriend. Ouderlijk bezoek is uiterst zeldzaam op de kolonie.

'Ik vind het fijn.'

'Wat zie je er goed uit, lekker bruin.'

'O.' Ik moet me omdraaien en word van top tot teen geïnspecteerd.

'Wat vind je ervan als je nog zes weken langer blijft? Wil je dat?'

'Natuurlijk wil ik dat.'

'Echt waar?' vraagt mijn moeder verrast.

'Ja echt. Maar kan dat dan, moet ik niet naar school?'

'Daar wordt voor gezorgd, je krijgt bijles.'

We stappen in de auto voor een dagje uit, richting Den Helder. De boot op en dan over het eiland naar De Koog. De auto wordt geparkeerd en we wandelen een hoge heuvel over, naar het strand. Verrassing: geen

zee maar nóg een hoog duin. Een klimpartij extra maar het is het waard: een woeste, wilde zee.

De lucht is grijs, er staat een stevige wind en de golven zijn ruig. Loopend langs de vloedlijn zie ik een grote, grijze schelp liggen, een waardevolle aanwinst voor mijn collectie. Het is koud en het miezert een beetje, maar het deert me niet. De zee is mijn leven.

Hoofdstuk 5. ‘De hemel is een stene muur’

Provo’s en hippies, beatmuziek en minirokjes: dat is najaar 1966. Het is spraakmakend maar het meeste ervan gaat langs mij heen. Ik maak mijn belofte van de lichttuin waar: op school kan ik mij bewijzen.

Eerst was het een kwartiertje gaans naar school, een stuk dichterbij is er nu een dependance gebouwd. Vanaf onze flat kijken we erop uit, op het nieuwe scholencomplex, aan het andere eind van het grasveld en het asfaltpleintje. Vijf minuten lopen en je bent er, het schoolplein over en de klas in. Alles begane grond, door de ruime lichte ramen kijk je uit over de velden en flats. De tafels staan netjes geordend in groepjes, ze hebben een speciale gleuf in het tafelblad voor pen en potlood. Het belangrijkste echter: structuur en helderheid, geen chaos en anarchie. Hier kan ik mij ontwikkelen.

Als je een opdracht goed hebt afgerond, krijg je een stempel in je schrift; bij vijf stempels een kleurrijk, prachtig glinsterend poëzieplaatje. Het motiveert. Rekenen gaat me beter af dan taal, maar bovenal interesseren aardrijkskunde en geschiedenis me. School is één grote ontdekkingstocht.

We beginnen aan een ambitieus project: ieder gaat zijn eigen boek schrijven. Ik vraag me af of dat niet te hoog gegrepen is, maar vooruit. Ik knip en plak stukjes textiel op een omslag, een man met rood haar en een hoge, groene hoed: een clown.

‘Dit boek werd geschreven door: Paul Verheij’, schrijf ik netjes op de eerste pagina. ‘Illustraties: Paul Verheij’. Tot slot: ‘Uitgeverij: O.L. Vrouw van Lourdesschool, klas 3c’.

Dan komen de verhalen: Paul de walvis die er alles aan doet om niet geharpoeneerd te worden; of we iets over de dag van gisteren willen schrijven, ik schrijf over een wandeling in het park.

Met een katholieke achtergrond ga ik vanzelfsprekend ook naar een katholieke school. Tijdens het verblijf in Egmond aan Zee had mijn klas de eerste communie gedaan, ik moest die plechtige gebeurtenis later inhalen. Bij de eerste mis waar ik weer bij aanwezig was, liep iedereen in mijn klas plichtsgetrouw naar voren om de heilige hostie te nuttigen. Dus ik erachteraan.

Een aantal missen later werd ik op weg naar voren plots tegengehouden door de hoofdonderwijzer. ‘Wat doe jij nou?’

Niet begrijpend keek ik hem aan.

Hij keek mij diep in de ogen. ‘Ach, ga maar naar voren, het is wel goed,’ vervolgde hij goedgehartig. Terug op de harde kerkbank drong het pas tot mij door wat hij bedoelde. Eerste communie doen betekent voor het eerst hosties eten. Waarom heeft niemand mij dat uitgelegd?

Eén keer in de week gaan we naar de kerk, de mis begint voor aanvang van de les. Vroeg op dus, maar ik ervaar dat niet als straf. De verhalen boeien me, in het bijzonder die over Jezus met wonderen als het vermenigvuldigen van het brood. De mystiek van de wierook, de plechtige gewaden, kaarsen die aangestoken worden en weer uitgeblazen. Een wonderlijke wereld, heel anders dan het recht toe recht aan leren in de klas. Aan de vriendelijke oproep om misdienaar te worden geef ik echter geen gehoor, ik wil niet te veel opgaan in dit wereldje.

Het grootste nadeel van het katholieke leven vind ik elk jaar weer het carnaval. In de boerenkiel over straat, ik voel me zo bekeken. En dan die gemaakte vrolijkheid, op commando. Het ergste is eigenlijk wel dat ik de rest van het jaar al zo veel moeite moet doen om als de anderen te zijn, dat ik het die ene dag niet op kan brengen dubbel poppenkast te spelen. En waar doe je het eigenlijk voor?

Onwaarachtigheid heb ik sowieso een bloedje hekel aan – wat voelde ik mij bedrogen toen bleek dat Sinterklaas geen Sinterklaas was. Het leven zonder bedrog is al complex genoeg. Hoe leuk het ook was, cadeautjes krijgen en de driftige klopp op de deur, de pepernoten die meteen daarna door de kamer vlogen; dat maakt de bedriegerij niet goed.

Het is later in het schooljaar, het boekproject is al aardig gevorderd. Vandaag werken we er opnieuw aan. Of we een toneelstukje willen schrijven over ons gezin. Alarm. Dagelijks zet ik alles op alles om verborgen te houden dat ik uit een gebroken gezin kom, niemand die ervan weet. Ik wil koste wat kost mijn zwakte niet tonen, die bloedende wond. Nu wordt hij weer opengereten.

Ik moet door de pijn heen, besef ik, vooral geen zwakte tonen. De wond toedekken. Eerst de titel: In het bos.

Moeder: Wat is dit een mooi bos he.

Ansje: Dat vindt ik ook. Kijk daar loopt een eekhoorn over de takjes (Maak een geluid als iemand over takken loopt)

Hans: Aáá het eekhoorntje is alweer weg

Vader: Kijk jongens daar staat een berk. Zie je die witte stam

Ansje: Ja dat zie ik.

Moeder: Zullen we naar huis gaan? Het wordt al laat.

Vader: Ja we gaan maar. Kom!

Moeder: Loop niet zo te sloffen Ans. Je schoenen gaan er stuk van.

Ansje: Maar me veters zijn los.

Moeder: Maak je veters dan maar gauw dicht.

Hans: Papa, ik ben zo moe van het lopen

Vader: stel je niet zo aan, we zijn er bijna.

(Maak een geluid dat je kunt horen dat Hans moe is.

Vader: Zo stap maar in de auto dan gaan we naar huis

(Maak een geluid van een wegrijdende auto).

Ik haat mezelf hierin, dit toneelstukje opvoeren, net zo onwaarachtig als carnaval. Maar ik heb het er allemaal voor over om het paradijs dat school heet paradijselijk houden, mijn bloedende pen.

Bij de volgende boekopdracht voel ik me opnieuw aangevallen, het betreft een interview deze keer: 'Hoe denk jij over de engelen?' dicteert de juffrouw luid en duidelijk, 'vertel.'

'Ik vind het wel gek, als de engelbewaarder naast je loopt en je loopt tussen 2 kinderen waar is de engelbewaarder dan?' schrijf ik.

'Hoe denk jij dat de hemel is?' vraagt de juffrouw vervolgens.

Ik begrijp het wel, hoor. Nu moet ik gaan schrijven over prachtige lichten, zingende engelen of zo, net als iedereen dat doet. Verontwaardigd leg ik mijn pen neer en denk een ogenblik na. Waar bemoeit ze zich eigenlijk mee? Het is iets van mijzelf hoe ik hierover denk.

Ik weet wel een oplossing. 'Ik denk wel een gewone stene muur.'

'Als jij iemand iets over duivels moest vertellen, wat zou je dan zeggen?'

Een gemakkelijke vraag deze keer. 'Dat de duivels konden toveren, en een heel lelijk gezicht hadden, en dat ze hele gemene dingen deden.'

Hoofdstuk 6. Nogmaals papa

Vanuit het niets staat onze vader ons op te wachten bij de voordeur. Mijn moeder wandelt met hem naar het andere eind van de straat, buiten gehooraafstand, en na kort overleg keert ze zonder hem terug.

‘Papa neemt jullie volgende week een dagje uit.’

‘Jippie!’

Onze moeder, hoewel de verantwoordelijkheid over drie kleine kinderen haar zwaar valt, geeft alles wat ze heeft om het ons naar de zin te maken. Ze verenigt het nuttige met het aangename door elk vrij momentje dat ze heeft eropuit te trekken. Dan maken we lange fietstochten door de bossen van de Posbank, schitterende haarspeldbochten. ‘Het is hier net alsof je in de bergen bent,’ legt ze uit. Ik voel me bevoorrecht van zoveel natuurschoon te mogen genieten.

Voor haar is het ontspanning, ze heeft geleerd om in de natuur te ontstressen. Een vast plekje om dit te doen is aan de rand van Velp, na het eerste stukje steil omhoog de bossen in. Daar is een zandafgraving waar ze ons naar lieve lust kan laten spelen. Zelf spreidt ze een deken uit om in alle rust van de zonnewarmte te genieten.

Ondertussen graven wij aan ons project, een diep gat in de bijna verticale zandwand. Zo diep dat je erin kunt kruipen: ons holletje. Weken, zo niet maanden zijn we eraan bezig. Totdat plotsklaps het plafond naar beneden stort. Niemand bedolven. Op het nippertje zijn we aan een ramp ontsnapt.

’s Zomers gaan we ook vaak naar een zandafgraving in de Rijn, een inham. Daar kun je heerlijk zwemmen, onze tante erbij met ons neefje en de twee nichtjes. Ik oefen totdat ik kan zwemmen, elke keer een metertje verder. Later wordt er een zwembad geopend op Alteveer, zondags erheen, chloorwater in een galmende hal. Zwemmen kunnen we nu ook in de winter.

Nee, we komen niets tekort, maar dit uitje met onze vader is toch wel een buitenkansje. Ik had hem al afgeschreven, een onverwachte gelegenheid om hem beter te leren kennen. De dagen aftellen en eindelijk is het heugelijke moment aangebroken. Het zonnetje straalt ons tegemoet, uitstekend weer voor een uitstapje. De bel gaat.

‘Geen ruzie maken en je netjes gedragen, beloven jullie dat?’

De auto in, met ons drieën, een avontuur dat we ten volle gaan genieten. We zwaaien mama uit en gaan op weg richting Nijmegen. De

Waalbrug over, altijd imposant die entree over die machtige rivier en langs de ruïne van de Valkhof. Door het drukke centrum van onze geboorteplaats, korte tijd later stappen we uit in een stille, statige straat. Een lange rij van hoge huizen, geen flat maar ook niet een rijtjeswoning.

‘Hier wonen jullie opa en oma,’ zegt mijn vader. Hij maakt de deur open en we lopen een steile trap op naar de eerste verdieping.

‘Hallo kinderen.’ Twee onbekenden in een onbekende omgeving. Grijs haren. Ik kijk om mij heen, oud meubilair maar netjes.

‘Lusten jullie een kopje thee, of misschien limonade? Als we ieder een plekje gevonden hebben, wordt het gevraagde ingeschonken.

‘Waar gaan we naartoe, vanmiddag?’ Een speeltuin heb ik in gedachten, kermis of een andere verrassing. Ik denk aan de lichttuin aan de rand van de stad.

‘Eerst gaat papa even een middagdutje doen, hij komt over een kwartiertje weer naar beneden.’

Het kwartiertje wordt een halfuurtje, een uur. Zo lang stil blijven zitten is een hele opgave; ik loop naar het raam en kijk naar beneden, de uitgestorven straat in. Links is de hoofdweg, daarvandaan komen de straatgeluiden. Er schijnt een mat zonnetje op deze zwoele zomerdag, in de verte dreigt een donkere lucht. Af en toe hoor ik gerommel en het lijkt dichterbij te komen.

‘Kom er toch bij zitten,’ zegt mijn opa.

Welwillend neem ik weer plaats op mijn stoel. ‘Wanneer vertrekken we?’

‘Nog even wachten. Jullie vader komt zo.’

Als mijn geduld te lang op de proef is gesteld, loop ik weer naar het raam. Het gerommel in de verte is beter hoorbaar geworden, de zon gaat schuil achter de wolken maar het blijft droog. Gefascineerd volg ik de ontwikkelingen, totdat ik de deur hoor opengaan. Een paar woorden worden uitgewisseld met de langslaper.

‘Het is al te laat om nog iets te ondernemen. Ik rijd jullie weer terug naar Arnhem.’

‘Gaan we dan niet spelen?’

‘Nee, dat gaat nu niet meer. Een volgende keer misschien. Kom, trek je jassen aan, we gaan.’

Het voelt nog steeds zomers warm als we weer buiten staan. Marcel en Marion stappen achterin, ik mag vooraan zitten. In een mum van tijd zijn we de Waal over gereden, noordwaarts, richting een donkere, zwarte lucht. Een paar kilometer verder, van het ene op het andere moment,

rijden we door de plenzende regen. Wolken stuivend water achter de auto's voor ons.

'Hebben jullie het fijn gehad, kinderen?' vraagt mama als wij uitgestapt zijn.

'Ja, heel fijn.'

De trap op, de jasjes uit.

'Wat hebben jullie zoal gedaan?'

'Gewacht tot papa uitgeslapen was.' Ik leg uit wat er gebeurd is.

'Is dat alles?'

'Ja.'

'Was het voor meneer weer eens te veel moeite om even leuk met jullie te spelen, of de stad in te gaan en iets leuks voor jullie te kopen? Dit flikt ie me niet meer.'

'Mama, mag ik wat vragen?' vraag ik als ze uit gemopperd is.

'Ja, natuurlijk.'

'In Nijmegen was het droog en warm en hoorde ik in de verte gerommel van onweer, maar hier regent het. Heeft het hier de hele middag geregend?'

'Ja, de hele middag.'

Hoofdstuk 7. Kattenkwaad

Langzaam dringt het besef tot mij door dat het ook zijn voordelen heeft dat ik geen vader heb. Geen strakke regie in mijn leven, mijn moeder laat me helemaal vrij in wat ik doe. Zo anders bij mijn speelkameraad Appie, een twee jaar oudere vriend die pal boven ons woont en die elke dag weer aan de deur staat om met mij eropuit te trekken, de wereld te verkennen. Zijn vader regeert hem met strakke hand.

‘We gaan naar het winkelcentrum Presikhaaf,’ zegt hij. Gedwee volg ik hem naar het gloednieuwe complex, een aantal jaren geleden geopend en centraal gelegen in de nieuwbouwwijk, die zich steeds verder uitbreidt. Appie en ik lopen om de vijver heen, waar nog niet zo lang geleden mijn zusje ternauwernood aan de verdrinking ontsnapte, nadat ze er plompverloren door ons broertje in was geduwd. Bijna tien meter hoog spuit het kraakheldere water, klaterend spetteren de druppels omlaag.

Op naar de supermarkt, de Coop. ‘We doen gewoon alsof we iets kopen, dat leggen we in het winkelwagentje en rekenen het netjes af bij de kassa. Tussendoor pakken we wat lekkers uit de schappen en steken dat in onze tas, dat rekenen we niet af. Lekker goedkoop.’

‘Slim, maar is dat niet riskant?’

‘Je moet het gewoon snel en onopvallend doen, als niemand het ziet. Geen enkel probleem.’

Spannend, meteen als we de winkel inlopen. Het is niet druk, dat komt goed uit. Op een onbewaakt ogenblik, als niemand in de buurt is, slaan we onze slag. Daarna netjes aansluiten in de rij bij de kassa, als fatsoenlijke klanten. Terwijl we wachten op onze beurt loopt er een man vanuit de winkel langs een lege kassa naar de uitgang van de winkel. Daar blijft hij staan, merkwaardig.

‘Is dit alles?’ vraagt de caissière.

‘Ja,’ antwoordt Appie zelfverzekerd.

Als we afgerekend hebben, horen we plots een stem van achteren. ‘Dan wil ik graag jullie tas even inzien.’ Het is de man bij de uitgang, die op ons af is gelopen. Het is een val.

‘Wat is dit?’ vraagt hij na luttele seconden zoekwerk. Hij houdt een chocoladereep in zijn hand, een paar zakjes drop. ‘Dit is diefstal.’

‘Ja, sorry,’ antwoordt Appie schuldbewust. ‘We zullen wel betalen.’

‘Zo gemakkelijk kom je hier niet mee weg, jochie, we gaan hier politiewerk van maken. Jullie moeten nu jullie adressen opgeven.’

Ik knik apathisch.

‘Natuurlijk, meneer,’ antwoordt mijn vriendje.

Pen en papier worden tevoorschijn gehaald.

‘Slaakweg 23, en hij woont op nummer 53,’ zegt Appie wijzend naar mij. Vlijtig noteert de medewerker onze adressen.

‘Jullie krijgen hier nog over te horen. Je mag nu gaan.’

Buiten gekomen weten we niet hoe snel we weg moeten zijn.

‘Dat heb ik toch weer mooi voor elkaar,’ zegt Appie trots als we uit zicht zijn.

‘Nou, het is straks een stuk minder leuk voor de mensen die daar wonen, als de politie bij hen aan de deur staat.’

‘Zolang ik er maar geen last van heb.’

Wat voel ik mij belazerd. ‘Slecht idee van jou, dat jatten, ik doe dit nooit meer.’

Desondanks is hij mijn beste speelkameraad. Elke dag is er weer een avontuur te beleven met hem, hij komt steeds weer met wat nieuws. Sneeuwruimen in de straat, tijdrit rolschaatsen, schaakwedstrijden, voetbalfoto’s verzamelen en mijn slaapkamer ermee behangen, slootje rennen over veel te dun ijs, sneeuwballen gooien vanaf een viaduct – tot een automobilist een omweg maakte om ons te bestraffen. Voetballen ook, veel voetballen. Laatste vondst: kleine steentjes op de spoorrails leggen om te zien wat er gebeurt als een trein eroverheen dendert.

Echt gevaarlijk was het die ene keer dat we een wielervedstrijd deden. Om het huizenblok heen, Appie nam steeds meer voorsprong en ik nam alsmaar meer risico. Na een aantal keer ruim de bocht genomen te hebben, reed ik recht in op een tegemoetkomende auto. Ik zette mij schrap, knalde frontaal ertegenaan en belandde op de motorkap. Geen schrammetje, tot grote verbazing van de automobilist en omstanders, de fiets daarentegen was naar de vernieling.

Vanwege mijn vriendje heb ik eerder zelfs de politie aan de deur gehad, toen hij een standbeeld van de sokkel had getrokken. Felle protesten van mijn kant tegen zijn voornemen maar hij trok er zich niets van aan. Van achter de hoek van een flat keek ik toe hoe hij huishield, vervolgens stootte hij naar mij toe en gezamenlijk renden we ervandoor.

Ik lag al te slapen toen de politie aanbelde. ‘Ja mevrouw, haalt u hem er maar bij, dan weet hij wat hij aangericht heeft.’ Gelaten hoorde ik het aan. Een heel aardige agent verder, maar in dat geval was ik volkomen onschuldig.